

Valstybinio audito ataskaita

LIETUVOS MOKSLO TARYBOS
VYKDOMOS PROGRAMOS „ŠALIES
MOKSLO IR STUDIJŲ SISTEMOS PLĖTRA“
VERTINIMAS

2016 m. spalio 26 d. Nr. VA-P-50-6-22

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

<u>SANTRUMPOS IR SAVOKOS</u>	<u>3</u>
<u>SANTRAUKA</u>	<u>5</u>
IŠVADOS	6
REKOMENDACIJOS	7
<u>IŽANGA</u>	<u>9</u>
<u>AUDITO REZULTATAI</u>	<u>10</u>
1. <u>Parengta programa neparodo, kaip planuojama prisidėti prie mokslo ir studijų sistemos pažangos</u>	<u>10</u>
2. <u>Taryba nebuvo aktyvi patarėja mokslo ir studijų klausimais</u>	<u>11</u>
3. <u>MTEP programiniam konkursiniam finansavimui reikalingi sisteminiai pokyčiai</u>	<u>13</u>
3.1. Neišnaudojamos galimybės siekti, kad moksliniai tyrimai būtų orientuoti į pačių svarbiausių valstybės problemų sprendimą	13
3.2. Projektų ekspertinio vertinimo sistema neužtikrino, kad būtų laikomasi skaidrumo ir nešališkumo principų	16
3.3. Neatliekamas MTEP veiklų rezultatų poveikio vertinimas	17
4. <u>Nepakankamai prisidedama prie sėkmingo dalyvavimo programoje „Horizontas 2020“</u>	<u>18</u>
<u>PRIEDAI</u>	<u>21</u>

SANTRUMPOS IR SĄVOKOS

Taryba – Lietuvos mokslo taryba.

Programa – Šalies mokslo ir studijų sistemos plėtros programa.

MTEP – moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra.

MITA – Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra.

H2020 – „Horizontas 2020“.

EBPO – Ekonominė tarptautinio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija.

STT – Specialiųjų tyrimų tarnyba.

Lietuvos mokslo taryba – Seimo ir Vyriausybės patarėja mokslo ir mokslininkų rengimo klausimais. Lietuvos mokslo taryba dalyvauja įgyvendinant mokslinių tyrimų, eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir kitas programas, programinį konkursinį mokslinių tyrimų, eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros darbų finansavimą ir organizuoja Lietuvoje vykdomos mokslinės veiklos vertinimą¹.

Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra – įstaiga prie Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos ir Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos. Agentūros paskirtis įgyvendinti inovacijų plėtrai, naujų technologijų atsiradimui reikalingų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros politiką².

Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė (socialinė, kultūrinė) plėtra – sisteminga kūrybinė gamtos, žmonijos, kultūros ir visuomenės pažinimo veikla ir jos rezultatų panaudojimas³.

Fundamentiniai moksliniai tyrimai – eksperimentiniai ir (arba) teoriniai pažinimo darbai, atliekami siekiant visų pirma įgyti naujų žinių apie reiškinių esmę ir (arba) stebimą tikrovę, tuo metu neturint tikslo konkrečiai panaudoti gautų rezultatų⁴.

Eksperimentinė plėtra – moksliniais tyrimais ir praktine patirtimi sukauptu pažinimu grindžiama sisteminga veikla, kurios tikslas – kurti naujas medžiagas, produktus ir įrenginius, diegti naujus procesus, sistemas ir paslaugas arba iš esmės tobulinti jau sukurtus ir įdiegtus, taip pat kurti, diegti arba iš esmės tobulinti moksliniais tyrimais ir praktine patirtimi sukauptu pažinimu grindžiamus žmogaus, kultūros ir visuomenės problemų sprendinius⁵.

Nacionalinė mokslo programa – konkursinė mokslo programa, sudaranti sąlygas spręsti valstybei ir visuomenei svarbias problemas ir didinti Lietuvos mokslo tarptautinį konkurencingumą⁶.

Reikminių tyrimų projektai – tyrimai pagal valstybei ypač aktualias mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros programų temas, pasiūlytas Lietuvos Respublikos

¹ Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas, 2009-04-30 Nr. XI-242, 13 str. 2 d.

² Lietuvos Respublikos ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012-11-30 įsakymas Nr. 4-1158/V-1645 „Dėl Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros nuostatų patvirtinimo“.

³ Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas, 2009-04-30 Nr. XI-242, 4 str. 11 d.

⁴ Ten pat, 4 str. 9 d.

⁵ Ten pat, 4 str. 8 d.

⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-07-16 nutarimas Nr. 731 „Dėl Nacionalinių mokslo programų nuostatų patvirtinimo“, 2 p.

Prezidento, Lietuvos Respublikos Seimo, Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos Respublikos ministerijų⁷.

Technologinės plėtros projektai – moksliniai tyrimai, nukreipti į produktyvias inovacijas, kurių reikia viešojo ir privataus sektoriaus technologinėms problemoms spręsti, tuo pačiu įtvirtinant nuostatą, kad jos gali ir turi būti sprendžiamos remiantis aukšto lygio moksliniais tyrimais⁸.

Mokslininkų grupės projektas – projekto vykdytojų grupės (arba vieno mokslininko) vykdomas mokslo projektas projekto vykdytojų tyrėjų pasiūlyta tema⁹.

Sumani specializacija – valstybės paramos moksliniams tyrimams ir inovacijoms strategija, kurią kurdamą Lietuva, kaip ir kitos Europos Sąjungos šalys, nustatė savo mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros (MTEP) ir inovacijų prioritetus, atsižvelgdama į turimus ar galimus konkurencinius pranašumus¹⁰.

„**Horizontas 2020**“¹¹ – tęstinė ES mokslinių tyrimų ir inovacijų programa. Jos 2014–2020 m. biudžetas yra apie 80 mlrd. Eur. Programa nukreipta ne tiek į mokslinių tyrimų ir technologijų plėtrą, kiek į mokslo laimėjimus, kurie taptų naujais produktais ir paslaugomis, skatinančiais verslo galimybes ir gerinančiais žmonių gyvenimą. Šios programos pareiškėjai gali būti mokslo įstaigos, verslo įmonės ar kitos institucijos.

⁷ Lietuvos mokslo tarybos pirmininko 2016-06-01 įsakymu Nr. V-150 patvirtintas Reikminių tyrimų projektų inicijavimo ir įgyvendinimo tvarkos aprašas, 2.1. p.

⁸ Prieiga per internetą: <http://www.lmt.lt/lt/mkf/tpp.html> [žiūrėta 2016-06-06].

⁹ Lietuvos mokslo tarybos 2010-10-25 nutarimu Nr. VII-50 (2012-10-01 nutarimo Nr. VII-114 redakcija) patvirtintas Mokslininkų grupių projektų finansavimo tvarkos aprašo, 3.1 p.

¹⁰ Prieiga per internetą <http://sumani2020.lt/apie-sumania-speciaizacija/apie> [žiūrėta 2016-08-22].

¹¹ Prieiga per internetą: www.h2020.lt [žiūrėta 2016-06-16].

SANTRAUKA

Viena svarbiausių šiuolaikinės visuomenės pažangos ir klestėjimo prielaidų yra konkurencinga ir darni švietimo, mokslo ir inovacijų sistema, susieta su šalies, visuomenės ir ūkio reikmėmis, skatinanti valstybės socialinę pažangą ir veiksmingumą tarptautinėje aplinkoje¹².

Valstybės pažangos strategijoje „Lietuva 2030“¹³ yra numatyta sukurti palankią mokslo ir tyrimų aplinką, užtikrinančią šalies patrauklumą aukščiausio lygio mokslininkams ir tyrėjams.

Svarbų vaidmenį kuriant mokslo sistemą atlieka Lietuvos mokslo taryba, kuri kartu su Švietimo ir mokslo bei kitomis ministerijomis padeda Seimui ir Vyriausybei formuoti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (MTEP) politiką ir prisideda prie jos įgyvendinimo. Tarybos vykdomas programinis konkursinis mokslinių tyrimų finansavimas yra sudėtinė visos mokslo sistemos finansavimo dalis. Didžioji dalis lėšų moksliniams tyrimams skiriama pagal bazinį mokslo ir studijų institucijų finansavimo modelį bei vykdant ES struktūrinių fondų lėšų projektus. MTEP veikloje dalyvauja ir kitos organizacijos: aukštosios mokyklos, mokslinių tyrimų institutai, viešosios įstaigos, įmonės, asociacijos ir kt.

Užsienio ekspertai¹⁴ ne vieną kartą atkreipė dėmesį į tai, kad: šalies mokslo tarptautiškumas yra žemas; aukščiausios kokybės moksliniai tyrimai sudaro nedidelę dalį visų tyrimų; nesukurta palanki mokslo ir tyrimų aplinka, užtikrinanti patrauklumą aukščiausio lygio mokslininkams; esama finansavimo sistema neužtikrina mokslinių tyrimų stabilumo ir tęstinumo; mažas doktorantų skaičius neužtikrina darnios mokslo sistemos plėtros.

Mokslo sistemos trūkumai paskatino mus vertinti tarybos vykdomą tęstinę programą „Šalies mokslo ir studijų sistemos plėtra“. Audito metu siekėme išsiaiškinti, ar 2015 m. programoje keliami tikslai ir uždaviniai dera su šalies strateginiais prioritetais, ar nustatyti programos vertinimo kriterijai leidžia išmatuoti mokslo ir studijų sistemos pokyčius. Taip pat vertinome, ar programai skirtos lėšos (23,5 mln. Eur) suplanuotos ir panaudotos rezultatyviai: ar taryba tinkamai dalyvavo formuojant mokslo ir studijų politiką, ar vykdomas MTEP programinis konkursinis finansavimas užtikrina, kad investicijos į mokslinius tyrimus duotų didžiausią naudą.

Audito išvadas suformulavome išnagrinėję strateginius šalies dokumentus, užsienio ekspertų vertinimo ataskaitas, tarybos 2015–2017 metų strateginį veiklos planą, 2015 metų veiklos ataskaitą, tarybos nuostatus, nutarimus, įsakymus, švietimo ir mokslo ministro įsakymus ir dokumentus, susijusius su MTEP programiniu konkursiniu finansavimu ir kt.

Mūsų nuomone, 2015 m. taryba, vykdydama programą, didžiausią dėmesį skyrė į lėšų paskirstymą MTEP projektams vykdyti ir administruoti, tačiau nenumatė priemonių mokslo sistemai gerinti, o vertinimo kriterijai neparodo, kokius rodiklius planuojama gerinti panaudojant skirtas lėšas. Tarybai trūko aktyvesnio dalyvavimo teikiant siūlymus Seimui ir Vyriausybei, siekiant kryptingai formuoti šalies mokslo politiką ir strateginę plėtrą. Planuojant ir finansuojant MTEP veiklas, 45 proc. (7,2 mln. Eur) lėšų skiriama mokslininkų inicijuotiems projektams, nenustačius finansavimo prioritetinių kryptių, be to, neatliekamas investicijų į mokslinius tyrimus poveikio (naudos) vertinimas.

¹² Prezidentės inicijuotos Mokslo ir inovacijų politikos gairės pateiktos Seimui. Prieiga per internetą: https://www.lrp.lt/lt?_event_transid=2475974455 [žiūrėta 2016-06-30].

¹³ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012-05-15 nutarimu Nr. XI-2015.

¹⁴ MOSTA – 2015 m. Lietuvos mokslo būklės apžvalga.

Pateikėme rekomendacijas dėl tinkamo programos sudarymo, aktyvaus dalyvavimo formuojant mokslo politiką, prioritetinių tikslų nustatymo vykdant MTEP finansavimą, projektų rezultatų poveikio vertinimo. Mūsų nuomone, tinkamai įgyvendinus rekomendacijas, tarybos veikla bus nukreipta į teigiamų pokyčių mokslo srityje siekimą, o mokslinių tyrimų rezultatai prisidės prie mokslo konkurencingumo didinimo ir visuomenės pažangos.

Dalis nustatytų problemų ir joms spręsti teikiamos rekomendacijos yra susijusios su Švietimo ir mokslo ministerijos bei jai pavaldžios institucijos MITA vykdoma veikla (žr. valstybinio audito ataskaita „Švietimo ir mokslo ministerijos vykdomos programos „Studijų ir mokslo plėtra“ vertinimas“)¹⁵.

Plačiau MTEP sistema analizuojama atliekant valstybinį auditą „Valstybės investicijos į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą siekiant inovacijų ir valstybės konkurencingumo augimo“, kuris apims Ūkio, Švietimo ir mokslo ministerijų bei mokslo ir studijų institucijų veiklą MTEP srityje.

IŠVADOS

1. Tarybos vykdomoje tęstinėje programoje „Šalies mokslo ir studijų sistemos plėtra“ nėra detalai pagrįsta, kaip bus prisidedama prie šalies prioritetų įgyvendinimo ir problemų mokslo ir studijų srityje sprendimo. Sudėtinga įvertinti programos poveikį mokslo sistemai, nes nustatyti vertinimo kriterijai neparodo, kokius teigiamus pokyčius šioje sistemoje leistų pasiekti skiriamas finansavimas (1 poskyris).
2. Tarybai trūko aktyvesnio dalyvavimo formuojant mokslo ir studijų politiką, nes savo iniciatyva neteikė siūlymų ir rekomendacijų valstybės valdžios institucijoms, kurių pagrindu būtų rengiami šalies strateginiai dokumentai (2 poskyris).
3. Neišnaudojamos galimybės siekti, kad moksliniai tyrimai būtų orientuoti į strateginiuose dokumentuose nurodytą valstybei ir visuomenei aktualią problemų sprendimą, nes:
 - 3.1. nesiiimta aktyvesnių veiksmų, kad nacionalinių mokslo programų temas inicijuotų ir jų svarstyme dalyvautų politikos formuotojai, visuomenė, suinteresuotos institucijos, nevyriausybinės organizacijos ar verslo atstovai. 84 proc. pasiūlymų dėl programų temų teikė mokslo ir studijų institucijos ir jose dirbantys tyrėjai, o temas vertino ekspertai iš Lietuvos mokslo ir studijų institucijų (3.1 poskyris);
 - 3.2. taryba, finansuodama mokslininkų inicijuotus projektus (7,2 mln. Eur), nenustatė finansavimo prioritetinių kryptų (3.1 poskyris);
 - 3.3. taryba ne visada siekė finansuoti stambesnius mokslinių tyrimų projektus, nekelti reikalavimai, kad mokslininkai projektus vykdytų kartu su kitais šalies ir užsienio mokslininkais, siekiant gauti aukštesnio lygio mokslinės veiklos rezultatus. Be to, finansuojant smulkius projektus, per paskutinius trejus metus didėjo administravimo išlaidos, nors MTEP programinio konkursinio finansavimo lėšos mažėjo (3.1 poskyris);
 - 3.4. nesukurta technologinės plėtros projektų įgyvendinimo sistema, kuri užtikrintų, kad tarybos finansuojamų inovatyvių produktų tarpiniai rezultatai būtų tęsiami, nes projektus, kurių metu gaunami galutiniai produktai, finansuoja MITA (3.1 poskyris).

¹⁵ Žr. www.vkontole.lt.

4. Tarybos finansinė parama (0,42 mln. Eur) skatina mokslo ir studijų institucijas dalyvauti tarptautinėje programoje H2020. Ši parama neprisideda prie kokybiškų paraiškų rengimo, kad projektai laimėtų ir pritrauktų investicijų į šalį (4 poskyris).
5. Sukurta sistema neužtikrino, kad projektų atranka ir jų rezultatų ekspertinis vertinimas būtų skaidrus ir nešališkas, nes:
 - 5.1. tarybos nariai, kurie planavo ir tvirtino MTEP finansavimo sistemą, patys dalyvavo ją įgyvendinant: atliko projektų ekspertinį vertinimą ir dalyvavo jų vykdyme (3.2 poskyris);
 - 5.2. taryba nesiėmė veiksmingų priemonių, kad mokslinių tyrimų projektų paraiškų ekspertinį vertinimą atliktų kuo daugiau užsienio ekspertų. 2015 m. užsienio ekspertų, vertinusių valstybės biudžeto lėšomis finansuojamų projektų paraiškas, skaičius nebuvo didelis (3.2 poskyris).
6. Taryboje nebaigta kurti MTEP veiklų rezultatų poveikio šalies ūkio ir mokslo raidai vertinimo sistema (3.3 poskyris).

REKOMENDACIJOS

Tinkamai įgyvendinus pateiktas rekomendacijas, bus aktyviau prisidedama prie mokslo politikos formavimo, vykdomi reikšmingesni ir į valstybės prioritetus nukreipti moksliniai tyrimai, pagerintas tarpinstitucinis ir tarpvalstybinis tyrėjų bendradarbiavimas kuriant konkurencingus mokslo rezultatus ir vertinama investicijų į mokslinius tyrimus ir programas nauda leis efektyviau planuoti MTEP programinio konkursinio finansavimo veiklas. Atsižvelgdami į audito metu nustatytus dalykus, rekomenduojame:

1. Parengti naują programą, kuri būtų orientuota į mokslo ir studijų sistemos problemų sprendimą ir pažangą, o nustatyti programos vertinimo kriterijai parodytų, kokius rodiklius planuojama gerinti valstybės biudžeto lėšomis.
2016 m. balandžio 14 d. raštu informavome tarybą apie nustatytus programos sudarymo trūkumus ir pateikėme rekomendaciją juos ištaisyti (1 išvada).
2. Numatyti priemones, kurios užtikrintų aktyvų dalyvavimą formuojant mokslo ir mokslininkų rengimo politiką.
Turėtų būti aktyviai vykdomos funkcijos, susijusios su siūlymų teikimu Seimui ir Vyriausybei mokslo politikos klausimais (2 išvada).
3. Imtis priemonių, kad nacionalinių mokslo programų temų inicijavimo ir atrinkimo sistema užtikrintų, kad būtų patvirtintos valstybei strategiškai svarbiausios mokslinių tyrimų temos.
Derėtų imtis iniciatyvos, kad nacionalinių mokslo programų temas inicijuotų ir į jų svarstymą būtų įtraukti politikos formuotojai, visuomenė, suinteresuotos institucijos, nevyriausybinės organizacijos ar verslo atstovai (3.1 išvada).
4. Nustatyti mokslininkų inicijuotų projektų finansavimo prioritetus, kad šalies problemos būtų sprendžiamos sutelkiant mokslo potencialą.
Turėtų būti finansuojami stambesni, didesnės finansinės vertės projektai, nustatytos jų prioritetinės kryptys, skatinamas tarpinstitucinis ir tarptautinis bendradarbiavimas (3.2, 3.3 išvados).
5. Inicijuoti vykdomų technologinės plėtros projektų tęstinumą užtikrinančios sistemos sukūrimą.

Bendradarbiaudama su Švietimo ir mokslo ministerija, taryba turėtų parengti technologinės plėtros projektų tęstinumo schemą arba šios MTEP veiklos finansavimas ir administravimas turėtų būti perduotas Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūrai (3.4 išvada).

6. Užtikrinti nešališką ir skaidrų mokslinių tyrimų projektų ekspertinį vertinimą.
Tarybos nuostatuose numatyti, kad jos nariai negali dalyvauti projektų ekspertiniame vertinime ir vykdyti projektų, taip pat, nustatyti, kad didžioji dalis mokslinių tyrimų projektų būtų vertinami tarptautinių ekspertų (5 išvada).
7. Suplanuoti ir vykdyti priemones mokslinių tyrimų rezultatų poveikiui vertinti pagal MTEP veiklas.
Turėtų būti parengtas veiksmų planas (priemonės, jų vykdymo terminai, atsakingi asmenys) mokslinių tyrimų rezultatų poveikio vertinimo sistemai sukurti ir įgyvendinti (6 išvada).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai pateikti 1 priede.

IŽANGA

Darni mokslo sistema grindžia žinių visuomenės plėtotę, žiniomis grįstos ekonomikos stiprėjimą ir šalies vystymąsi, dinamišką ir konkurencingą šalies ūkio gyvenimo, socialinę ir ekonominę gerovę, remia jos integraciją į tarptautinę mokslinių tyrimų erdvę.

Kuriant ir įgyvendinant mokslo sistemą, svarbus vaidmuo tenka tarybai, kuri padeda Seimui ir Vyriausybei formuoti mokslo ir mokslininkų rengimo politiką, įgyvendina mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (MTEP) politiką, formuoja MTEP palankią aplinką, skatina integraciją į tarptautinę mokslinių tyrimų erdvę, organizuoja ir vykdo MTEP programinį konkursinį finansavimą. Mokslo taryba buvo įsteigta 1991 metais kaip mokslinis ekspertas mokslo ir studijų organizavimo bei finansavimo klausimais, o nuo 2009 metais jai buvo pavesta įgyvendinti ir MTEP programinį konkursinį finansavimą.

Pastarąjį dešimtmetį buvo siekiama sudaryti sąlygas aukštos kvalifikacijos specialistams pritraukti, aukšto lygio moksliniams tyrimams vykdyti, tarptautiniam ir tarpsektoriniam bendradarbiavimui skatinti. Lietuvos mokslo sistemos veiklos rezultatai vis dar neatitinka šalies socialinės ir ekonominės plėtros poreikių, o atlikti įvairūs tarptautiniai šalies mokslo ir inovacijų sistemos būklės vertinimai rodo, kad esamų ir numatomų priemonių kompleksas yra nepakankamas¹⁶. Pagal visuomenės raidos rodiklius atsiliekame nuo ES vidurkio: pagal inovacinės veiklos rezultatus lenkiame tik penkias valstybes¹⁷, mokslinių publikacijų apimtys santykinai mažiausios ES – lenkiame tik vieną šalį, patentų paraiškų skaičius vienam gyventojui sudaro 10 proc. ES vidurkio¹⁸.

Atsižvelgę į tai, audito metu vertinome tarybos vykdomą tęstinę programą „Šalies mokslo ir studijų sistemos plėtra“, kurios tikslas – patarti Seimui ir Vyriausybei formuojant šalies mokslo politiką, įgyvendinti MTEP programinį konkursinį finansavimą ir dalyvauti tarptautinėje mokslinių tyrimų erdvėje.

2015 m. programai vykdyti skirta 23,5 mln. Eur, panaudota – 21,7 mln. Eur. Programoje numatyti šeši uždaviniai (žr. 2 priedą). Iš jų audito metu pasirinkome vertinti du pagrindinius, susijusius su mokslo sistemos formavimu ir MTEP programiniu konkursiniu finansavimu. Jiems skirta 18 mln. Eur valstybės biudžeto lėšų (83 proc. visos programos lėšų). Kiti uždaviniai skirti administruoti ir baigti įgyvendinti ES struktūrinių fondų 2007–2013 metų projektus bei administruoti Lietuvos–Šveicarijos programos projektus.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus¹⁹ ir Tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus²⁰. Audito procedūros ir metodai aprašyti 3 priede.

¹⁶ Lietuvos Respublikos Prezidentės inicijuotos Mokslo ir inovacijų politikos gairės pateiktos Seimui. Prieiga per internetą: https://www.lrp.lt/?_event_transid=2475974455 [žiūrėta 2016-06-30].

¹⁷ Europos Komisijos Europos inovacijų sąjungos švieslėntė 2015.

¹⁸ MOSTA – 2015 m. Lietuvos mokslo būklės apžvalga.

¹⁹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymas Nr. V-26 (2015-03-24 įsakymo Nr. V-54 redakcija).

²⁰ 3000-asis TAAIS „Veiklos audito įgyvendinimo gairės“ ir 3100-asis TAAIS „Veiklos audito gairės: pagrindiniai principai“.

AUDITO REZULTATAI

Programos rengimas ir įgyvendinimas turi sudaryti prielaidas spręsti aktualias mokslo problemas, prisidėti prie valstybės nustatytų kryptių įgyvendinimo, pagal ją turi būti finansuojami aukšto lygio mokslinės veiklos rezultatai. Audito metu analizavome, ar programos sudarymas ir vykdymas 2015 metais prisidėjo prie mokslo ir studijų sistemos gerinimo, ar taryba ėmėsi visų reikiamų veiksmų, formuodama mokslo politiką, ir taikė finansinius instrumentus, kad Lietuvos mokslas būtų efektyvus, atitinkantis visuomenės lūkesčius ir įsilietų į Europos tyrimų erdvę.

1. PARENGTA PROGRAMA NEPARODO, KAIP PLANUOJAMA PRISIDĖTI PRIE MOKSLO IR STUDIJŲ SISTEMOS PAŽANGOS

Programa parengta tinkamai, kai ji dera su šalies strateginiais prioritetais, kai ją rengiant atsižvelgiama į mokslo ir studijų sistemos problemas ir numatomi būtini darbai joms spręsti. Tinkami programos vertinimo kriterijai yra pagrindas priimant sprendimus, ar programos vykdytojas prisidėjo prie teigiamų pokyčių mokslo ir studijų srityje ir (ar) ateityje reikia imtis tobulinimo veiksmų.

Vykdam programą taryba turi prisidėti prie konkurencingų ir išskirtinumą pasaulyje didinančių mokslo produktų ir tarptautinio lygio mokslo, studijų ir žinių branduolių kūrimo, aukštos kvalifikacijos tyrėjų parengimo ir pan. Šios kryptys numatytos Vyriausybės patvirtintuose strateginiuose dokumentuose²¹.

Tarybos 2015–2017 metų strateginiame veiklos plane nurodyta institucijos misija²² ir veiklos prioritetai²³, tačiau jos programoje nenustatyti uždaviniai ir priemonės, kaip bus prisidedama prie Vyriausybės prioritetų įgyvendinimo. Programoje nustatyti šeši uždaviniai, tačiau penkiais iš jų siekiama įgyvendinti tik mokslinių tyrimų konkursinį finansavimą pagal skirtingus lėšų šaltinius. Todėl ir priemonės dažniausiai yra susijusios su lėšų administravimu.

Uždavinių pavyzdžiai:

- įgyvendinti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros programinį konkursinį finansavimą ir dalyvauti tarptautinėje mokslo politikos ir mokslinių tyrimų erdvėje;
- įgyvendinti Visuotinės dotacijos priemonę;
- administruoti ES SF 2014–2020 m. periodo veiklas.

²¹Lietuvos Respublikos Seimo 2012-12-13 nutarimu Nr. XII-51 patvirtinta Šešioliktosios Vyriausybės 2012–2016 metų programa, 214–219 p.; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-12-05 nutarimu Nr. 1494 patvirtintos Valstybės studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013–2020 metų plėtros programos 1 priede nustatytas 2.1 uždavinys: „rengti aukštos kvalifikacijos tyrėjus, stiprinti ir telkti žmogiškąjį MTEP potencialą sumanios specializacijos kryptims plėtoti“.

²²Dalyvauti formuojant mokslo politiką ir taikyti finansinius instrumentus, kad Lietuvos mokslas būtų efektyvus, atitinkantis Lietuvos visuomenės lūkesčius ir globalius iššūkius, įsilietų į Europos tyrimų erdvę.

²³Stiprinti tiesioginį ir laiku atliekamą mokslo poveikį Lietuvos visuomenei ir valstybei; užtikrinti efektyvų MTEP programinio konkursinio finansavimo įgyvendinimą bei Lietuvos mokslininkų dalyvavimą tarptautinėje mokslinių tyrimų erdvėje ir tarptautinės mokslo formavimo procese ir kt.

Taigi, pagrindiniai tarybos keliami uždaviniai nėra pakankamai orientuoti į šalies prioritetų įgyvendinimą ir pažangos mokslo ir studijų srityje siekimą (pvz.: stiprinti mokslo potencialą, mokslinių tyrimų tarptautiškumą, didesnės vertės projektų finansavimą ir atitiktį visuomenės poreikiams).

Dauguma programoje numatytų vertinimo kriterijų yra susiję su administruojamų projektų skaičiumi, o turėtų parodyti, kokius rezultatus planuojama gerinti skirtomis lėšomis.

Vertinimo kriterijų pavyzdžiai:

- administruojamų Visuotinės dotacijos priemonės projektų skaičius;
- užtikrintas ES SF 2014–2020 m. veiklų priemonės valdymas, proc.;
- administruojamų NMP, plėtros, tarptautinio bendradarbiavimo, kitų mokslinių tyrimų bei kitų paramos veiklų projektų skaičius.

Tarybai neturint informatyvių stebėsenos duomenų (vertinimo kriterijų rodiklių), negalima įvertinti programos poveikio šalies mokslo ir studijų sistemai ir kokių priemonių veiklai tobulinti turėtų imtis taryba.

Europos mokslo fondas, 2014 m. atlikęs Lietuvos mokslo tarybos išorinį vertinimą, rekomendavo parengti strateginį dokumentą ir apibrėžti jos finansavimo prioritetus ir išmatuojamus tikslus.

Siekiant, kad tarybos veikla būtų nukreipta į mokslo ir studijų sistemos problemų sprendimą ir derėtų su šalies strateginiais tikslais, 2016 m. balandžio 14 d. raštu informavome tarybą apie nustatytus trūkumus ir rekomendavome parengti programą taip, kad būtų siekiama mokslo ir studijų pažangos.

2. TARYBA NEBUVO AKTYVI PATARĖJA MOKSLO IR STUDIJŲ KLAUSIMAIS

Siekiant, kad šalies mokslo ir studijų politikos kryptys ir strateginė plėtra būtų formuojamos remiantis visapusišku ekspertiniu vertinimu, Seimui ir Vyriausybei turi būti patariama mokslo ir studijų politikos formavimo klausimais, teikiant siūlymus ir rekomendacijas, rengiant teisės aktų projektus, sisteminius tyrimus, studijas ar kitus dokumentus.

Taryba yra viena institucijų, dalyvaujančių formuojant mokslo ir studijų politiką, tačiau, įvairių ekspertų nuomone, šios funkcijos vykdymas akivaizdžiai susilpnėjo, 2009 m. pavedus jai vykdyti programinį konkursinį MTEP finansavimo administravimą²⁴.

Palyginę tarybos 2005–2015 m. veiklos ataskaitas pastebėjome, kad anksčiau jos sudarytos komisijos rengdavo studijas (žr. pavyzdžius), kurių pagrindu buvo rengiami šalies strateginiai dokumentai ar teikiamos rekomendacijos ir siūlymai valstybės valdžios institucijoms.

Studijų pavyzdžiai:

- Lietuvos galimybės ir būtini darbai siekiant 2010 m. ES užsibrėžto tikslo – moksliniams tyrimams finansuoti panaudoti iki 3 proc. BVP;
- studijų proceso aukštosiose mokyklose tobulinimas ir parama studentams;

²⁴ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015-07-23 įsakymu „Dėl Lietuvos mokslo tarybos nuostatų pakeitimo“ Nr. V-774 sudaryta darbo grupė.

- siūlymai dėl mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros kryptių nustatymo;
- Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų institutų plėtros ir konsolidavimo galimybių studija ir pan.

Pastaraisiais metais šios veiklos taryba nevykdo. 2015 m. buvo atnaujintas Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodis ir teikti siūlymai bei išvados pagal užklausą ar tais atvejais, kai institucija buvo įvairių darbo grupių narė. Dažniausiai tai buvo siūlymai atskirais mokslo ir studijų klausimais, susijusiais su konkrečių funkcijų vykdymu. Taigi pasigedome Tarybos iniciatyvos dalyvauti formuojant aktyvesnę mokslo ir studijų politiką.

2014 m. Europos mokslo fondo ekspertai, atlikę tarybos išorinį vertinimą, rekomendavo labiau veikti mokslinę sistemą strateginiu lygmeniu ir rasti būdą tapti aktyvesne patarėja mokslo politikos klausimais, prisidėti prie nacionalinės mokslo sistemos strategijos. Audito metu nustatėme, kad institucijoje nesuplanuotos naujos priemonės rekomendacijai įgyvendinti²⁵, o nurodytos priemonės yra susijusios su vykdytomis veiklomis.

Priemonės, kurios susijusios su anksčiau vykdytomis veiklomis:

- tarybos veiklos ataskaitų teikimas Seimui ir Vyriausybei;
- tarybos pirmininko dalyvavimas Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų strateginėje taryboje;
- dalyvavimas susitikimuose su Švietimo ir mokslo ministerijos atstovais ir pan.

Pagal strateginį veiklos planą taryba padeda Seimui ir Vyriausybei formuoti mokslo politiką, tačiau nėra aišku, kuris institucijos organas yra atsakingas už sistemiskai išanalizuotų ir ekspertiniu vertinimu pagrįstų išvadų ir rekomendacijų teikimą mokslo politikos klausimais. Todėl 2015 m. Švietimo ir mokslo ministerijos darbo grupė²⁶ pasiūlė įsteigti Strateginį komitetą ir raštu informavo Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetą²⁷ dėl tarybos nuostatų keitimo. Strateginį komitetą taryba planuoja įsteigti atsižvelgdama į naujai patvirtinto Mokslo ir studijų įstatymo²⁸ nuostatas.

2016 m. rugsėjo 8 d. raštu²⁹ Seimui pateiktas tarybos nuostatų projektas, kuriame numatytas strateginio mokslo politikos komiteto įsteigimas. Taryba turėtų siekti, kad komiteto nariai aktyviai dalyvautų formuojant mokslo politiką ir būtų atrenkami atsižvelgiant į jų kompetenciją mokslo politikos formavimo ir administravimo srityse.

²⁵ Lietuvos mokslo tarybos pirmininko 2014-12-31 įsakymu Nr. V-350 patvirtintas Tarybos išorinio vertinimo rekomendacijų įgyvendinimo priemonių planas.

²⁶ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015-07-23 įsakymu „Dėl Lietuvos mokslo tarybos nuostatų pakeitimo“ Nr. V-774 sudaryta darbo grupė.

²⁷ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 2015-12-121 raštas Nr. SR-5965 „Dėl darbo grupės siūlymų“.

²⁸ Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 pakeitimo įstatymas, 2016-06-29 Nr. XII-2534.

²⁹ Lietuvos mokslo tarybos raštas Nr. 4S-913 „Dėl Lietuvos mokslo tarybos nuostatų“.

3. MTEP PROGRAMINIAM KONKURSINIAM FINANSAVIMUI REIKALINGI SISTEMINIAI POKYČIAI

Moksliniai tyrimai atitinka valstybės poreikius, kai nustatomos aktualiausias mokslinių tyrimų temos ir nešališki ekspertai atranka geriausias ir vertingiausias projektus, kurių rezultatai prisideda prie mokslo konkurencingumo ir visuomenės pažangos.

3.1. Neišnaudojamos galimybės siekti, kad moksliniai tyrimai būtų orientuoti į pačių svarbiausių valstybės problemų sprendimą

Siekiant, kad MTEP programinio konkursinio finansavimo rezultatai prisidėtų prie strategiškai svarbių problemų sprendimo ir valstybės plėtros:

- turi būti nustatytos aiškios mokslinių tyrimų prioritetinės ar tam tikrų veiklų kryptys, kuriomis vadovaujantis būtų sutelkti žmogiškieji, finansiniai ir kiti išteklių;
- turi būti įgyvendinami didelės vertės projektai, sutelkiant mokslininkų potencialą ir skatinant tarpinstitucinį ir tarptautinį bendradarbiavimą;
- gauti mokslinių tyrimų rezultatai turi prisidėti prie inovacijų, žinių visuomenės kūrimo ir šalies mokslininkų konkurencingumo didinimo.

Pastebėjome, kad būtų tikslinga patobulinti tarybos finansuojamų MTEP veiklų: nacionalinių mokslo programų, technologinės plėtros projektų bei mokslininkų grupių projektų (žr. 4 priedą), inicijavimo ir įgyvendinimo sistemą.

Nacionalinių programų rengimui trūksta politikos formuotojų, suinteresuotų institucijų ir visuomenės dėmesio

Nacionalinėmis mokslo programomis (2,55 mln. Eur) siekiama išspręsti valstybei strategiškai svarbias problemas. Kad programų temos būtų aktualios visuomenei, jas turėtų inicijuoti valstybės politikos formuotojai pasitelkiant į pagalbą akademinę bendruomenę. Temos turėtų būti aktyviai svarstomos su visuomene, suinteresuotomis institucijomis, privačiu sektoriumi ir užsienio ekspertais.

Šių programų rengimą ir vykdymą administruoja taryba, vadovaudamasi Nacionalinių mokslo programų nuostatais³⁰, tačiau manome, kad turėjo imtis aktyvesnių veiksmų, kad temas teiktų ir svarstyti valstybės ir kitos suinteresuotos institucijos. Išnagrinėję šių programų inicijavimą, pastebėjome, kad pasiūlymus dėl rengtinių programų (temų) daugiausia teikė mokslo ir studijų institucijos („iš apačios“), o valdžios institucijos („iš viršaus“) pasiūlymų beveik neteikė (žr. pavyzdį).

Institucijos, kurios teikė pasiūlymus dėl nacionalinių mokslo programų temų

2015 m. pradėtoms vykdyti nacionalinėms mokslo programoms buvo pateiktos 45 temos: tik septynias iš jų teikė ministerijos ar įstaigos prie ministerijų (kartu su mokslo ir studijų institucijomis), kitas inicijavo tik mokslo ir studijų institucijos.

Atkreiptas dėmesys, kad 2011 m. atnaujintuose Nacionalinių mokslo programų nuostatuose buvo

³⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-07-16 nutarimu Nr. 731 (2011-07-13 redakcija Nr. 877) patvirtinti Nacionalinių mokslo programų nuostatai, 14, 16, 17 p.

supaprastinta temų derinimo ir atrinkimo tvarka³¹. Atsisakyta programų pasiūlymams (temoms) vertinti pasitelkti Švietimo ir mokslo ir kitų ministerijų, valstybės institucijų atstovus ir viešai svarstyti atrinktų nacionalinių programų temų sąrašą su suinteresuotomis ministerijomis, kitomis valstybės, mokslo ir studijų institucijomis ir visuomene. Tarybos atstovai nurodė, kad temų svarstymas ir diskusijos vyko, tačiau, auditorių nuomone, reikia imtis aktyvesnių veiksmų, kad minėtos institucijos ir visuomenė labiau įsitrauktų į nacionalinių mokslo programų inicijavimo, atrinkimo ir derinimo sistemą.

2013 m. mokslo ir studijų institucijų pateiktas temas vertino ekspertų grupės³², sudarytos iš minėtų institucijų darbuotojų, kurių dauguma yra ir tarybos nariai. Kai mokslo ir studijų institucijų darbuotojai siūlo ir vertina temas, neužtikrinama, kad bus atrinktos valstybei strategiškai svarbiausios mokslinių tyrimų temos.

Manome, kad temų nederinimas su suinteresuotomis institucijomis ar užsienio ekspertais galėjo būti viena iš priežasčių, kodėl programa „Modernybė Lietuvoje“ buvo tvirtinama³³ net porą metų. Derinant jos projektą, Švietimo ir mokslo ministerija, atsižvelgdama į tarptautinių ekspertų išvadą, pateikė vieną iš pasiūlymų šią programą vykdyti ne kaip nacionalinę, nes ji nesudaro sąlygų spręsti valstybei ir visuomenei svarbias problemas ir nedidina Lietuvos mokslo tarptautinio konkurencingumo³⁴.

Kaip gerosios praktikos pavyzdį nustatėme tarybos vykdomos veiklos reikminių užsakymų temų atrankos sistemą: Vyriausybė³⁵ teiks nuomonę, ar tema yra laikytina strategiškai svarbia ir aktualia valstybei, ar problema sprendina neatidėliotinai. Ši tvarka įsigaliojo nuo 2016 m. birželio mėn.

Kadangi ši veikla priskiriama prie valstybės užsakymų, o tokią pačią veiklą vykdo ir Švietimo ir mokslo ministerija (projektus finansuoja pavaldi įstaiga MITA), todėl manome, kad šių institucijų veiklos turi būti koordinuojamos, kad valstybės institucijų užsakyti moksliniai tyrimai būtų nukreipti į šalies problemų greitą ir sistemiską sprendimą (plačiau – valstybinio audito ataskaitoje „Švietimo ir mokslo ministerijos vykdomos programos „Studijų ir mokslo plėtra“ vertinimas“).

Nenustatytos mokslininkų inicijuotų projektų finansavimo prioritetinės ar kitos veiklos kryptys

Taryba 45 proc. MTEP programinio konkursinio finansavimo lėšų (7,19 mln. Eur) skiria moksliniams tyrimams pagal mokslininkų pasiūlytas temas (mokslininkų grupių projektai). Taryba nėra nustačiusi mokslininkų grupių projektų finansavimo prioritetų, kad moksliniai tyrimai duotų didžiausią naudą valstybei. Šiems projektams taip pat nebuvo taikomos Vyriausybės patvirtintos prioritetinės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptys³⁶, nustatytos 2014–2020 m. ES finansinio programavimo etapui.

³¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011-07-13 nutarimas Nr. 877 „Dėl LR Vyriausybės 2008-07-16 nutarimo Nr. 731 „Dėl Nacionalinių mokslo programų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“.

³² Lietuvos mokslo tarybos valdybos 2013-04-25 nutarimas Nr. 7V-362 „Dėl ekspertinių grupių rengtinių nacionalinių mokslo programų siūlymams vertinti patvirtinimo“, 8 p.

³³ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016-06-20 įsakymu Nr. V-549 patvirtinta Nacionalinė mokslo programa „Modernybė Lietuvoje“.

³⁴ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 2015-07-22 raštas Nr. SR-3415 „Dėl Nacionalinės mokslo programos projekto“.

³⁵ Lietuvos mokslo tarybos pirmininko 2016-06-01 įsakymu Nr. V-150 patvirtintas Reikminių tyrimų projektų inicijavimo ir įgyvendinimo tvarkos aprašas, 8 p.

³⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013-10-14 nutarimu Nr. 951 patvirtintos Prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptys.

Auditorių nuomone, siekiant nacionalinio biudžeto projektiniu finansavimu prisidėti prie strategiškai svarbių problemų sprendimo ir valstybės plėtros, reikėtų nustatyti prioritetus ir mokslininkų grupių projektų vykdymui. Prioritetinių krypčių nėra nustačiusi ir Švietimo ir mokslo ministerija, MITA-i finansuojant MTEP projektus, dėl to pateiktos rekomendacijos (žr. valstybinio audito ataskaita „Švietimo ir mokslo ministerijos vykdomos programos „Studijų ir mokslo plėtra“ vertinimas“).

Finansuojami mažos vertės projektai

Išanalizavę mokslininkų grupių projektų finansavimo³⁷, ekspertinio vertinimo³⁸ tvarkas, kvietimus teikti paraiškas, pastebėjome, kad nėra numatyto skatinimo paraiškas teikti kelioms mokslo ir studijų institucijoms. Jas teikia atskirų institucijų mokslininkai, o tai neskatina tyrėjų bendradarbiauti ir efektyviau panaudoti mokslinį potencialą. Tarptautiniai ekspertai³⁹ pažymėjo, kad trūksta tarpinstitucinio ir tarpsektorinio bendradarbiavimo, tyrimų temos dubliuojamos ir yra fragmentinės.

Finansuojant minėtus projektus nesiekama pritraukti partnerių iš kitų užsienio šalių, išskyrus bendradarbiavimą su JAV. Be to, kyla neaiškumų, kodėl buvo pasirinkta skatinti bendradarbiavimą tik su viena šalimi. Atlikti įvairūs mokslo būklės vertinimai⁴⁰ rodo, kad Lietuvos tyrėjai per mažai bendradarbiauja su užsienio kolegomis, per mažai vykdo tarptautinių projektų.

Mūsų nuomone, moksliniams tyrimams pagal mokslininkų pasiūlytas temas turėtų būti keliami reikalavimai, kad mokslininkai bendradarbiautų su šalies ir užsienio mokslininkais, ir tai prisidėtų prie mokslo potencialo stiprinimo, Lietuvos mokslo žinomumo, integracijos į tarptautinę erdvę ir taip būtų stambinami projektai.

Apskaičiavome, kad 2015 m. mokslinių tyrimų projektų pagal MTEP veiklas (nacionalines mokslo programas, reikminius užsakymus, technologinės plėtros, mokslininkų grupių projektus) vieno projekto vidutinė metinė vertė sudarė 26 tūkst. Eur. Be to, palyginę 2014 ir 2015 m. pastebėjome, kad projektų skaičius didėja, o bendras MTEP finansavimas mažėja, bet didėja projektų administravimo išlaidos – ekspertų atlyginimai (žr. pavyzdį).

Paraiškų, projektų ataskaitų bei skirtų lėšų statistiniai duomenys:

2014 m.: paraiškų – 2 057, ataskaitų – 246; 2015 m.: paraiškų – 2 976, ataskaitų – 463.

2013–2015 m. lėšos MTEP programiniam konkursiniam finansavimui sumažėjo nuo 16,6 iki 14,9 mln. Eur; atlyginimo ekspertams išlaidos padidėjo 3 kartus – nuo 0,5 iki 1,57 mln., 2015 m. suplanuota 0,9 mln. Eur, panaudota – 1,57 mln. Eur.

Europos mokslo fondo ekspertai⁴¹ pasiūlė Tarybai svartyti galimybę mažinti programų ir kvietimų skaičių ir skatinti didesnes dotacijas, kurios gerintų tyrimų kokybę, jų rezultatai būtų reikšmingesni, didėtų tyrėjų tarptautinis konkurencingumas. Parengti visus finansavimo šaltinius apimančios tarybos finansavimo priemonių bendros sistemos gaires numatyta tik 2018 m. II pusmetį.

³⁷ Lietuvos mokslo tarybos 2010-10-25 nutarimu Nr. VII-50 (2012-10-01 redakcija Nr. VII-114) patvirtintas Mokslininkų grupių projektų finansavimo tvarkos aprašas.

³⁸ Lietuvos mokslo tarybos 2011-09-19 nutarimu Nr. VII-79 (2012-10-01 redakcija VII-115) patvirtintas Mokslo projektų ir jų ataskaitų ekspertinio vertinimo tvarkos aprašas.

³⁹ MOSTA – 2015 m. Lietuvos mokslo būklės apžvalga.

⁴⁰ MOSTA – ten pat.

⁴¹ 2014 m. *European Science Foundation* atliktas Lietuvos mokslo tarybos išorinis vertinimas.

Neužtikrinamas technologinės plėtros projektų tęstinumas

2015 m. taryba pradėjo finansuoti su inovacijų kūrimu susijusius technologinės plėtros projektus (0,49 mln. Eur), kuriuos vykdo mokslo ir studijų institucijos kartu su verslo subjektu. Įgyvendinus šiuos projektus, galutinis produktas nesukuriamas, tik parengiamas jo maketas arba prototipas^{42,43}, tačiau taryba neskatina jų toliau tęsti. Pažymime, kad projektus, kuriuos įgyvendinant kuriami ir rinkai pateikiami inovatyvūs produktai, finansuoja MITA. Todėl manome, kad būtina sukurti vieną bendrą MTEP projektų finansavimo sistemą, kuri užtikrintų pradėtų vykdyti projektų tęstinumą ir inovatyvių produktų sukūrimą.

3.2. Projektų ekspertinio vertinimo sistema neužtikrina, kad būtų laikomasi skaidrumo ir nešališkumo principų

Vykdamas MTEP programinį konkursinį finansavimą svarbu, kad būtų finansuojami didžiausią mokslinę vertę kuriantys ir labiausiai pritaikomi mokslinių tyrimų projektai, todėl paraiškų ir ataskaitų ekspertinis vertinimas turi būti atliktas skaidriai ir nešališkai. Asmenys, kurie planuoja ir tvirtina MTEP programinio konkursinio finansavimo sistemą, negali dalyvauti ją įgyvendinant – vertinti projektus ir būti projektų vykdytojai. Be to, turi būti viešinama, kokie ekspertai atliko paraiškų ir ataskaitų vertinimą. Tarybos nariai, kurie tvirtina MTEP programinio konkursinio finansavimo tvarkas ir skiria lėšas⁴⁴, atlieka ir projektų ekspertinį vertinimą, dalyvauja įgyvendinant projektus, dėl to neužtikrinamas nešališkumo principas.

Pavyzdys

Peržiūrėjus 53 projektus nustatyta, kad tarybos nariai kaip ekspertų grupių vadovai pasirašė daugumą paraiškų ir projektų ekspertinio vertinimo ataskaitų.

Šeši nariai vykdo aštuonis projektus (tris Nacionalinės lituanistikos plėtros 2009–2015 m. programos, tris mokslininkų grupių, du bendrus Lietuvos ir Japonijos mokslo ir sklaidos), trys nariai gavo paramą mokslinėms išvykoms ir mokslininkų vizitams, vienas dalyvauja vykdamas tarptautinių programų projektą (ERA-NET priemonė).

Toks tarybos narių dalyvavimas ekspertinėje ir projektų vykdymo veikloje buvo leidžiamas pagal galimo interesų konflikto vengimo schemas⁴⁵. Audito metu taryba nustatė naują interesų konflikto vengimo tvarką⁴⁶, joje leidžiama tarybos nariams būti ekspertų grupės vadovais.

Atkreiptinas dėmesys, kad Švietimo ir mokslo ministerijos darbo grupė⁴⁷ pateikė siūlymą tarybos nuostatuose įtvirtinti reikalavimą, kad tarybos nariai negali būti skiriami ne tik ekspertais ar vykdyti projektus, bet ir būti ekspertinių grupių vadovais. Todėl manome, kad tarybos narius skiriant

⁴² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-06-06 nutarimas Nr. 650 „Dėl Rekomenduojamos MTEP etapų klasifikacijos aprašo patvirtinimo“.

⁴³ Klasifikacijos 5 etapas (taikomieji moksliniai tyrimai – maketo (modelio) patikrinimas); 6 etapas (eksperimentinė plėtra – prototipo (bandomosios versijos) kūrimas).

⁴⁴ Svarsto ir tvirtina siūlymus ir išvadas dėl mokslo politikos krypčių ir jos įgyvendinimo priemonių, tyrimų, finansavimo plėtotės; svarsto ir tvirtina siūlymus dėl nacionalinių mokslo programų, tvirtina MTEP skiriamas lėšas ir jų naudojimo prioritetus, su MTEP finansavimu susijusias tvarkas ir pan.

⁴⁵ Lietuvos mokslo tarybos 2011-11-21 nutarimas Nr. VII-87 „Dėl galimo interesų konflikto vengimo vykdamas mokslo ir sklaidos projektus“ (priėmus 2016-07-04 nutarimą Nr. VIII-14 neteko galios).

⁴⁶ Lietuvos mokslo tarybos 2016-07-04 nutarimas Nr. VIII-14 „Dėl galimo interesų konflikto Lietuvos mokslo taryboje vengimo aprašo patvirtinimo“.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 2015-12-21 raštas Nr. SR-5965 „Dėl darbo grupės siūlymų“.

ekspertų grupių vadovais, nebus užtikrinamas nešališkumas, nes grupių vadovai priima galutinį sprendimą dėl projektų įvertinimo.

Be to, pastebėjome, kad projektų paraiškų ekspertinį vertinimą daugiausia atlieka Lietuvos ekspertai. Siekiant užtikrinti ekspertinio vertinimo nešališkumą, naudinga į projektų ekspertinį vertinimą įtraukti kuo daugiau nepriklausomų užsienio ekspertų, kurie vertindami projektus pateiktų pastabas ir pasiūlymus atsižvelgdami į kitų šalių patirtį ir pasiekimus, o ne tik į Lietuvoje nusistovėjusią praktiką.

Pavyzdžiai

2015 metais projektų (įgyvendinamų valstybės biudžeto lėšomis) vertinimą atliko trys užsienio ekspertai, vertino 42 paraiškas, tai sudarė 1,41 proc. visų vertintų paraiškų.

Minėta ministerijos darbo grupė teikė pasiūlymą, kad didesnius projektus vertintų tarptautiniai vertintojai ir ne mažiau kaip 70 proc. visų lėšų būtų skiriama remiantis užsienio ekspertų vertinimu. Europos mokslo fondo ekspertai taip pat rekomendavo į paraiškų ekspertinį vertinimą įtraukti kuo daugiau tarptautinių ekspertų.

Pastebėjome, kad iki šiol tarybos sudaryta ekspertų duomenų bazė neviešinama, be to, atlikus projektų paraiškų ir ataskaitų ekspertinį vertinimą, nei pareiškėjas, nei visuomenė neinformuojami, kas jį atliko⁴⁸.

2016 m. gegužės mėn. STT pateikė išvadą⁴⁹ ir pabrėžė, kad tarybos nustatytas teisinis reguliavimas, kai vertinęs paraišką ekspertas privalo išlikti anonimiškas, sudaro sąlygas korupcijai atsirasti, nes informacijos apie ekspertą neatskleidimas neatitinka skaidrumo ir viešumo principų ir leidžia sklisti visuomenėje įvairioms neigiamoms interpretacijoms dėl ekspertų priimamų sprendimų. Taryba numatė⁵⁰ nuo 2017 m. savo svetainėje skelbti ekspertų, atlikusių ekspertinį vertinimą per paskutinių dvejų kalendorinių metų laikotarpį, sąrašą.

3.3. Neatliekamas MTEP veiklų rezultatų poveikio vertinimas

Strategijoje „Europa 2020“ rekomenduojama šalims sutelkti dėmesį į išlaidų moksliniams tyrimams poveikį. Todėl taryboje turi būti kaupiami ir sisteminami MTEP veiklų rezultatai, renkama ir analizuojama informacija, reikalinga poveikio vertinimui atlikti.

Taryboje nesukurta sistema, reikalinga MTEP veiklų poveikiui vertinti. Visų MTEP veiklų finansavimo tvarkose nėra reikalavimų vertinti poveikį. Nenustatyta reikalavimų, kad ir projektų vykdytojai teiktų šiam vertinimui atlikti reikalingą informaciją.

Švietimo ir mokslo ministerija 2014 m. atkreipė dėmesį, kad nacionalinių mokslo programų paskirtis – spręsti valstybei ir visuomenei strategiškai svarbias problemas, būtina atlikti jų poveikio vertinimą⁵¹. Europos mokslo fondo ekspertai taip pat nurodė, kad taryba turi sistemiškai kaupti ir vertinti finansavimo rezultatus. Turėtų būti vertinamas MTEP veiklų (programų) rezultatyvumas,

⁴⁸ Lietuvos mokslo tarybos 2014-05-26 nutarimu Nr. VIII-21 patvirtintos Lietuvos mokslo tarybos ekspertų skyrimo ir veiklos bendrosios taisyklės, 8 p.

⁴⁹ STT 2016-05-20 antikorupcinio vertinimo išvada „Dėl teisės aktų, reglamentuojančių Lietuvos mokslo tarybos veiklą“.

⁵⁰ Lietuvos mokslo tarybos 2016-07-04 nutarimas Nr. VIII-13 „Dėl Lietuvos mokslo tarybos 2014 m. gegužės 26 d. nutarimo Nr. VIII-21 „Dėl Lietuvos mokslo tarybos ekspertų skyrimo ir veiklos bendrųjų taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“, 40 p.

⁵¹ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 2014-08-07 raštas Nr. SR-3572 „Dėl LMT parengtų nacionalinių mokslo programų projektų“.

stebima ir vertinama, ar finansavimui skiriamos lėšos atitinka nustatytus tikslus. Be to, taryba turėtų apsvarstyti mokslinių tyrimų poveikio klausimą: sukurti pagrįstas jų numatomo poveikio apibrėžimus, panaudoti įvairias metodikas realiam poveikiui įvertinti.

Tarybos atsakingi darbuotojai informavo, kad yra kuriama ir tobulinama informacinė sistema (LMTPAIS informacinės sistemos suvestinės posistemis), kurioje bus apibendrinami projektų rezultatų duomenys. Audito metu neturėjome galimybės įsitikinti, ar suvestinėje yra sukaupti duomenys. 2016 m. pradžioje tarybos Mokslo politikos ir analizės skyriui⁵² buvo pavesta pradėti rengti įgyvendintų nacionalinių mokslo programų poveikio šalies ūkio ir mokslo raidai analizę, tačiau iniciatyvos dėl kitų veiklų poveikio vertinimo neparodyta.

Atkreiptinas dėmesys, kad taryba projektams administruoti šešerius metus naudoja neįteisintą informacinę sistemą (LMTPAIS). Tik 2014 m. buvo patvirtinti jos nuostatai⁵³, tačiau techninis aprašymas (specifikacija) neparengtas ir nepatvirtintas valstybės informacinės sistemos priėmimo ir tinkamumo eksploatuoti aktu. Pažymime, kad Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas⁵⁴ nurodo, kad gali būti naudojama tik įteisinta valstybės informacinė sistema ar jos posistemis.

Taigi taryba, neturėdama informacijos apie MTEP veiklų rezultatyvumą ir poveikį, negali tinkamai suplanuoti MTEP veiklų ir įvertinti, ar investicijos į mokslinius tyrimus yra efektyvios.

4. NEPAKANKAMAI PRISIDEDAMA PRIE SĖKMINGO DALYVAVIMO PROGRAMOJE „HORIZONTAS 2020“

Siekiant, kad šalies mokslininkai integruotųsi į ES mokslinių tyrimų erdvę, gebėtų konkuruoti dėl finansavimo įgyvendinant tarptautinį projektą H2020 ir taip prisidėtų prie šalies ūkio konkurencingumo, būtina numatyti priemones, skatinančias jų aktyvų ir sėkmingą dalyvavimą.

Tarybos numatyta priemonė – finansinė parama – skatina mokslo ir studijų institucijas teikti daugiau paraiškų dalyvauti H2020 programoje, bet nepakankamai prisideda prie kokybiško jų parengimo, nors tai padėtų laimėti konkursą ir pritraukti investicijas į šalį. Nustatyta, kad mokslininkai aktyviai teikia paraiškas, tačiau dėl nepakankamos jų kokybės tik 9 proc. gauna finansavimą iš programos (1 lentelė).

1 lentelė. Mokslo įstaigų dalyvavimas H2020 programoje

Institucijos	Teikiant paraiškas dalyvavusių asmenų skaičius	Finansavimą gavusių asmenų skaičius	Sėkmės rodiklis, %	Gauta suma iš H2020, mln. Eur
Mokslo ir studijų institucijos	492	39	7,9	5,6
Tyrimų institutai	145	21	14,5	2,2
IŠ VISO	637	60	9,4	7,8

Šaltinis: MITA 2016 m. birželio mėn. statistiniai duomenys

⁵² Lietuvos mokslo tarybos pirmininko 2016-02-25 įsakymas N. V-53 „Dėl mokslo analizių rengimo 2016 metais“.

⁵³ Lietuvos mokslo tarybos 2014-11-17 įsakymas Nr. V-249 „Dėl LMT projektų administravimo informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“.

⁵⁴ Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas, 2011-12-15 Nr. XI-1807, 31 str. 6 d.

Pagal tarybos nustatytą tvarką⁵⁵ 2015 m. parama buvo skirta 15 mokslo ir studijų institucijų ir sudarė 420 tūkst. Eur, palyginti su 2014 m. jos suma išaugo beveik penkis kartus. Parama skiriama visoms paraiškoms⁵⁶ rengusioms mokslo ir studijų institucijoms, jos dydis įvairuoja nuo 579 iki 5792 Eur ir priklauso nuo paraiškos įvertinimo: slenkstinio balo neperėjusi; perėjusi, bet nefinansuota; finansuota. Kadangi parama skiriama nepriklausomai nuo to, ar projektas laimėjo konkursą ir buvo finansuotas, nustatytas atvejis, kai taryba paramą skyrė mokslo ir studijų institucijai, kuri negavo dotacijos iš H2020 programos.

Paramą gavusioms institucijoms paliekama teisė pačioms spręsti, kaip panaudoti skirtas lėšas. Išanalizavus septynias (iš 15) paramos panaudojimo ataskaitas nustatyta, kad beveik visos lėšos buvo išmokėtos paraiškoms rengusiems, bet nebūtinai konkursą laimėjusiems, darbuotojams. Maža lėšų dalis buvo skirta išlaidoms, susijusioms su išorės ekspertų paslaugomis. Išanalizavę kitų valstybių skatinimo priemones nustatėme, kad Lenkija, siekdama sumažinti savo šalies ir Europos mokslininkų atlyginimų skirtumą ir paskatinti juos dalyvauti konkurse, numatė tiesioginę paramą tiems mokslininkams, kurių paraiškoms laimėjo konkursą ir gavo dotaciją iš H2020 programos.

Pavyzdys

20 proc. parama nuo dotacijos yra skiriama paraiškai, kuri pritraukė į šalį iki 1 mln. Eur ir 25 proc. – daugiau kaip 1 mln. Eur. Papildoma 10 proc. parama teikiama tiems mokslininkams, kurie vykdo Europos mokslo tarybos remiamą projektą.

Auditorių nuomone, tokia tarybos teikiama parama nepakankamai prisideda prie efektyvaus lėšų panaudojimo ir kokybiškų paraiškų rengimo.

Apklausti mokslininkai, mokslo ir studijų institucijų darbuotojai ir kiti asmenys, dalyvaujantys H2020 programos veiklose, patvirtino, kad žemą sėkmės rodiklį lemia žema paraiškos kokybė ir nepatrauklumas. Šiuo metu ne visos mokslo ir studijų institucijos dėl finansinės naštos yra linkusios pirkti ekspertų paslaugas, kurios padėtų parengti aukštesnio lygio paraišką. Galėtų būti naudojama tarybos teikiama parama. Lėšos pervedamos metų pabaigoje, todėl apklausti mokslo ir studijų institucijų darbuotojai nurodė, kad turi jas išleisti per trumpą laiką (einamaisiais biudžetinėmis metais), todėl neinvestuoja jų į ateityje planuojamų paraiškų rengimą ir nesamdo išorės ekspertų. Nustatyta, kad paramą paraiškoms rengti teikia ir kitos šalys, pvz.: Lenkija, Švedija, Estija ir Suomija.

2014 m. Europos mokslo fondas rekomendavo tarybai imtis specialių priemonių, kurios užtikrintų sėkmingesnį mokslininkų dalyvavimą, ir stiprinti tyrėjų bei institucijų gebėjimus laimėti dotacijas, samdant tarptautinės patirties turinčius projektų administratorius ir įdarbinant juos taryboje arba mokslo institucijose.

Finansavimas skatina mokslo ir studijų institucijas dalyvauti programoje H2020, tačiau paramos lėšos nėra nukreipiamos į veiklas, kurios prisidėtų prie aukštesnės kokybės paraiškų rengimo ir nėra susietas tik su mokslininkų, kurių tyrimai pritraukia į šalį investicijas, rėmimu. Taryba turėtų nustatyti paramos tikslą, kad būtų prisidedama prie sėkmingesnio dalyvavimo programoje ir efektyvaus lėšų panaudojimo.

Pažymėtina, kad informaciją ir pagalbą visais dalyvavimo aspektais H2020 programoje teikia ne vien taryba, bet ir kitos institucijos: Švietimo ir mokslo ministerija, Mokslo, inovacijų ir technologijų

⁵⁵ Lietuvos mokslo tarybos 2014-09-15 nutarimu Nr. VIII-24 patvirtintas Paramos skyrimo pareiškėjams, rengusiems Horizontas 2020 – Europos Sąjungos bendrosios mokslinių tyrimų ir inovacijų programos – paraišką, tvarkos aprašas.

⁵⁶ Paraiška turi būti perėjusi administracinę patikrą.

agentūra, Lietuvos mokslų akademija ir Lietuvos inovacijų centras. Valstybinio audito „Švietimo ir mokslo ministerijos vykdomos programos „Studijų ir mokslo plėtra“ vertinimas“ metu nustatėme, kad šalyje yra sisteminiai trūkumai dėl sėkmingo dalyvavimo H2020 programoje, todėl rekomendaciją dėl sistemos gerinimo teikiame Švietimo ir mokslo ministerijai (žr. valstybinio audito ataskaita „Švietimo ir mokslo ministerijos vykdomos programos „Studijų ir mokslo plėtra“ vertinimas“). Šiuo atveju taryba turės aktyviai dalyvauti rekomendacijos įgyvendinime.

Be to, taryba jau ėmėsi veiksmų ir planuoja finansuoti mokslinių tyrimų projektus, kuriuos H2020 programos tarptautiniai ekspertai įvertinto kaip tinkamus, tačiau dėl didelės konkurencijos neskyrė dotacijų. Šie projektai bus finansuojami įgyvendinant 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programą.

5-ojo audito departamento direktorė

Rasa Gabrilavičienė

5-ojo audito departamento vyriausioji valstybinė auditorė

Rasa Mikučiauskienė

Valstybinio audito ataskaitos kopijos (po vieną egz.) pateiktos:

Lietuvos mokslo tarybai

Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui

Auditas atliktas, vykdant 2015-12-08 pavedimą Nr. P-50–6

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:

Rasa Mikučiauskienė (grupės vadovė)

Danutė Mačiulaitienė

Neringa Raglienė (nuo 2016-02-01)

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Lietuvos mokslo tarybos vykdomos
programos „Šalies mokslo ir studijų
sistemos plėtra“ vertinimas“
1 priedas

Rekomendacijų įgyvendinimo planas

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas/ Priemonės/ Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
1.	Parengti naują programą, kuri būtų orientuota į mokslo ir studijų sistemos problemų sprendimą ir pažangą, o nustatyti programos vertinimo kriterijai parodytų, kokius rodiklius planuojama gerinti valstybės biudžeto lėšomis.	Lietuvos mokslo taryba	Parengti naujos redakcijos LMT strateginį veiklos planą 2017–2019 m. Plane numatyti LMT valdomos programos vertinimo kriterijus, kurie parodytų, kokius rodiklius planuojama gerinti valstybės biudžeto lėšomis.	2016-12-15
2.	Numatyti priemones, kurios užtikrintų aktyvų dalyvavimą formuojant mokslo ir mokslininkų rengimo politiką.	Lietuvos mokslo taryba	Įsteigti LMT kolegialų organą – Strateginį mokslo politikos komitetą, kurio pagrindinės funkcijos: rengti siūlymus, susijusius su moksliniais tyrimais ir eksperimentine plėtra bei moksline veikla; teikti siūlymus dėl mokslo politikos kryptių ir jų įgyvendinimo priemonių bei dėl Lietuvos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos prioritetų; vertinti Lietuvos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos konkursinio finansavimo veiksmingumą ir pan. Strateginio komiteto siūlymai ir išvados būtų pagrindas valstybės politikos formuotojams priimant sprendimus.	2017-12-31 (planuojamas terminas numatomas ir sietinas su LMT naujos redakcijos nuostatų patvirtinimu)
3.	Imtis priemonių, kad nacionalinių mokslo programų temų inicijavimo ir atrinkimo sistema užtikrintų, kad būtų patvirtintos valstybei strategiškai svarbiausios mokslinių tyrimų temos.	Lietuvos mokslo taryba	Inicijuoti LR Vyriausybės 2008-07-16 nutarimo Nr. 731 „Dėl Nacionalinių mokslo programų nuostatų patvirtinimo“ peržiūrą ir pateikti siūlymus dėl nacionalinių mokslo programų nuostatų tobulinimo, užtikrinant aktyvesnį LRV ir ministerijų atstovų dalyvavimą inicijuojant, atrenkant ir	2017-05-30

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas/ Priemonės/ Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
			tvirtinant rengtinių nacionalinių mokslo programų sąrašą (temas).	
4.	Nustatyti mokslininkų inicijuotų projektų finansavimo prioritetus, kad šalies problemos būtų sprendžiamos sutelkiant mokslo potencialą.	Lietuvos mokslo taryba	<p>Susiję su 1 veiksmu – LMT remiamos veiklos krypties – mokslininkų inicijuotų projektų – poreikis, reikšmė ir (ar) prioritetai atsispindės LMT Strateginiame 2017–2019 m. plane.</p> <p>Inicijuoti diskusiją su akademinė bendruomene, mokslo ir studijų institucijų vadovais dėl LMT remiamos veiklos krypties (mokslininkų inicijuotų projektų) pokyčių: projekto vertės didinimo, būtinybės turėti projekto partnerius, tarptautinių mokslinių tyrimų skatinimo.</p> <p>Įvertinus diskusijose gautus siūlymus, tikslinti LMT remiamos veiklos (mokslininkų inicijuotų projektų) kvietimo sąlygas.</p>	<p>Iki 2016-12-15</p> <p>Iki 2016-12-15</p> <p>Taikyti LMT remiamos veiklos krypties (mokslininkų inicijuoti projektai) VIII kvietimui, 2017 m. III–IV ketvirtis.</p>
5.	Inicijuoti vykdomų technologinės plėtros projektų tęstinumą užtikrinančios sistemos sukūrimą.	Lietuvos mokslo taryba	Kartu su ŠMM ir MITA surengti diskusiją dėl technologinės plėtros projektų tęstinumą užtikrinančios sistemos sukūrimo, imtis kurti sistemą arba technologinės plėtros projektų finansavimą pavesti vienai iš institucijų.	2016-12-01
6.	Užtikrinti nešališką ir skaidrų mokslinių tyrimų projektų ekspertinį vertinimą.	Lietuvos mokslo taryba	<p>Numatyti LMT strateginiame veiklos plane 2017–2019 m. pasitelkiamų užsienio ekspertų paraiškų ir (ar) ataskaitų vertinimui apibrėžtą rodiklį, kiekvienais metais jį stebėti ir viešai skelbti apie jo įgyvendinimą. Tęsti tarptautinių ekspertų pritraukimą.</p> <p>Inicijuoti LMT diskusiją dėl projektų paraiškų ir (ar) ataskaitų ekspertinio vertinimo eigos ir principų: aptarti ekspertų grupės darbo, vadovavimo ekspertų grupei,</p>	<p>2016-12-15</p> <p>2016–12–15</p>

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas/ Priemonės/ Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
			<p>stebėtojų dalyvavimo ekspertų grupėje principus.</p> <p>Įvertinus diskusijos metu gautus siūlymus, tikslinti LMT nuostatų projektą ir (arba) keisti teisės aktus, reglamentuojančius ekspertinę veiklą bei paraiškų ir (ar) ataskaitų vertinimo procesą.</p>	2017-03-25
7.	Suplanuoti ir vykdyti priemones mokslinių tyrimų rezultatų poveikiui vertinti pagal atskiras MTEP veiklas.	Lietuvos mokslo taryba	<p>Atlikti įgyvendintų nacionalinių mokslo programų paskesnįjį (lot. - <i>ex post</i>) įvertinimą. Rekomendacijas, gautas po paskesniojo įvertinimo, įdiegti įgyvendinant vykdomas nacionalines mokslo programas ir rengiant naujas.</p> <p>Atlikti mokslininkų grupių projektų (MIP) įgyvendintos dalies paskesnįjį įvertinimą ir gautas rekomendacijas įdiegti tęsiant šią veiklą.</p>	<p>2017-10-01</p> <p>2018-10-01</p>

Valstybinio audito ataskaitos
 „Lietuvos mokslo tarybos vykdomos
 programos „Šalies mokslo ir studijų
 sistemos plėtra“ vertinimas“
 2 priedas

Programos „Šalies mokslo ir studijų sistemos plėtra“ sandara

Nr.	Uždaviniai	Priemonės	Lėšos (mln. Eur)	Vertinimo kriterijai	Rodikliai
1.	Padėti Seimui ir Vyriausybei formuoti mokslo politiką bei užtikrinti Lietuvos mokslo tarybos gebėjimus įgyvendinant jai iškeltus uždavinius	Vertinti mokslo būklę, teikti siūlymus LRS ir LRV, rengti rekomendacijas, studijas, užtikrinti LMT veiklą	3,05	Teikti siūlymai, išvados Seimui ir Vyriausybei mokslo politikos ir mokslininkų rengimo klausimais bei užtikrinta ekspertinė mokslo finansavimo bei administravimo veikla.	15 vnt./ 100 proc.
2.	Įgyvendinti MTEP programinį konkursinį finansavimą bei dalyvauti tarptautinėje mokslo politikos ir mokslinių tyrimų erdvėje	Administruoti nacionalinių, plėtros, tarptautinio bendradarbiavimo programų, kitų mokslinių tyrimų projektus bei kitas paramos veiklas	14,96	Administruojamų NMP, plėtros, tarptautinio bendradarbiavimo, kitų mokslinių tyrimų bei kitų paramos veiklų projektų skaičius.	1450 vnt.
3.	Įgyvendinti visuotinės dotacijos (VD) priemonę	Administruoti VD priemonės projektus	3,1	Administruojamų Visuotinės dotacijos priemonės projektų skaičius	42 vnt.
4.	Užtikrinti Visuotinės dotacijos (VD) priemonės valdymą	VD priemonės administravimas, viešinimas, darbo vietų įrengimas	0,48	Užtikrintas Visuotinės dotacijos priemonės valdymas.	100 proc.
5.	Įgyvendinti Lietuvos-Šveicarijos programą, konkurso būdu skiriant finansavimą jungtiniams mokslinių tyrimų ir institucinės partnerystės projektams	Lietuvos ir Šveicarijos programos administravimo funkcijų ir procedūrų įgyvendinimas	0,1	Pagal Lietuvos Šveicarijos programos priemonę administruojamų projektų skaičius.	16 vnt.
6.	Užtikrinti ES SF 2014–2020 m. periodo veiklų administravimą	ES SF 2014–2020 m. periodo veiklų administravimas ir viešinimas	0,003	Užtikrintas ES SF 2014 – 2020 m. veiklų priemonės valdymas.	100 proc.

Valstybinio audito ataskaitos
„Lietuvos mokslo tarybos vykdomos
programos „Šalies mokslo ir studijų
sistemos plėtra“ vertinimas“
3 priedas

Pagrindiniai duomenų rinkimo ir vertinimo metodai

Eil. Nr.	Metodai	Tikslai
1.	<p><u>Dokumentų peržiūra</u>. Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Lietuvos mokslo tarybos 2015–2017 metų strateginį veiklos planą; ▪ Lietuvos Respublikos Seimo 2012-12-13 nutarimu Nr. XII-51 patvirtintą Šešioliktosios Vyriausybės 2012–2016 metų programą; ▪ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-12-05 nutarimu Nr. 1494 patvirtintą Valstybės studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013–2020 metų plėtros programą; ▪ Strateginio planavimo metodiką; ▪ Lietuvos mokslo tarybos pirmininko 2013-12-31 įsakymą Nr. V-42k „Dėl LMT strateginio veiklos plano ir jo projekto rengimo priežiūros, koordinatorių bei atsakingų asmenų už atskiras priemones paskyrimo“. <p><u>Pokalbiai</u> su Lietuvos mokslo tarybos atsakingais darbuotojais.</p>	<p>Nustatyti, ar:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ programa atitinka strateginiuose dokumentuose numatytus prioritetus, uždavinius, priemones ir vertinimo kriterijus; ▪ programa parengta vadovaujantis metodiniais reikalavimais; ▪ tinkamai organizuojamas programos rengimas (atnaujinimas) ir vykdomos stebėsenos procedūros.
2.	<p><u>Dokumentų peržiūra</u>. Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Mokslo ir studijų įstatymą bei pakeitimo įstatymą (2016-06-29 Nr. XII-2534); ▪ Lietuvos mokslo tarybos nuostatus; ▪ Lietuvos mokslo tarybos 2015 metų veiklos ataskaitą; ▪ Lietuvos mokslo tarybos 2016-02-29 raštą Nr. 4S-254 „Dėl formos Nr. B-16 „Informacija apie institucijos strateginių tikslų įgyvendinimą“ teikimo“; ▪ 2014 m. <i>European Science Foundation</i> atlikto Lietuvos mokslo tarybos išorinio vertinimo ataskaitą, išvadas ir rekomendacijas; ▪ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 2015-12-121 raštą Nr. SR-5965 „Dėl darbo grupės siūlymų“. <p><u>Apklausa</u>. Teikti klausimynai Lietuvos mokslo tarybai.</p> <p><u>Pokalbiai</u> su Lietuvos mokslo tarybos atsakingais darbuotojais.</p>	<p>Nustatyti, ar taryba padeda Vyriausybei ir Seimui formuoti mokslo politiką ir užtikrina nuostatuose numatytą uždavinių vykdymą.</p>
3.	<p><u>Dokumentų peržiūra</u>. Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ MOSTA – 2015 m. Lietuvos mokslo būklės apžvalgą; ▪ 2014 m. <i>European Science Foundation</i> atlikto Lietuvos mokslo tarybos išorinio vertinimo ataskaitą, išvadas ir rekomendacijas; ▪ tarybos nutarimus dėl lėšų, skirtų programiniam konkursiniam MTEP finansavimui, paskirstymo, tarybos pirmininko įsakymus, su MTEP programiniu konkursiniu finansavimu, administravimu susijusias tvarkas, tarybos Humanitarinių ir socialinių mokslo, Gamtos ir technikos mokslo komitetų protokolus, dokumentus, susijusius su nacionalinių mokslo programų temų inicijavimu, projektų rengimu, derinimu ir tvirtinimu, raštus dėl MTEP veiklos, susijusios su reikminiais tyrimais, inicijavimo, dokumentus, susijusius su MTEP projektų finansavimu 	<p>Nustatyti, ar:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ įgyvendinant MTEP programinį konkursinį finansavimą yra nustatyti finansavimo pagal įvairias MTEP veiklas tikslai, prioritetai, kryptys ir mastas; ▪ veiklų prioritetai ir kryptys derinami su institucijomis ir mokslo bendruomene, valstybės poreikiais; ▪ nėra dubliuojamos tarybos, MITA ir kitų suinteresuotų

Eil. Nr.	Metodai	Tikslai
	<p>(kvietimus, paraiškas, ataskaitas, ekspertinio vertinimo ataskaitas ir išvadas, protokolus), ir kt. dokumentus;</p> <p><u>Apklausa.</u> Teikti klausimynai Lietuvos mokslo tarybai.</p> <p><u>Užsienio šalių praktikos apžvalga</u> – skatinimo priemonės dalyvauti programoje „Horizontas 2020“ Lenkijoje, Švedijoje, Estijoje, Suomijoje.</p> <p><u>Pokalbiai</u> su Lietuvos mokslo tarybos atsakingais darbuotojais, mokslo ir studijų institucijų darbuotojais.</p>	<p>institucijų vykdomos funkcijos;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ar taryba, teikdama paramą mokslo ir studijų institucijoms, prisideda prie sėkmingo Lietuvos dalyvavimo programoje Horizontas 2020; ▪ geros praktikos pavyzdžius.
4.	<p><u>Dokumentų peržiūra.</u> Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ tarybos nutarimais patvirtintas su MTEP ekspertiniu vertinimu susijusias tvarkas, galimo interesų konflikto vengimo schemas; ▪ autorines sutartis dėl užmokesčio ekspertams; ▪ projektų ekspertinio vertinimo ataskaitas; ▪ STT 2016-05-20 antikorupcinio vertinimo išvadą; ▪ 2014 m. <i>European Science Foundation</i> atlikto Lietuvos mokslo tarybos išorinio vertinimo ataskaitą, išvadas ir rekomendacijas; ▪ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 2015-12-121 raštą Nr. SR-5965 „Dėl darbo grupės siūlymų“. <p><u>Apklausa.</u> Teikti klausimynai Lietuvos mokslo tarybai.</p> <p><u>Pokalbiai</u> su Lietuvos mokslo tarybos atsakingais darbuotojais.</p>	<p>Nustatyti, ar:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ programinio konkursinio MTEP finansavimo administravimas ir ekspertinis vertinimas užtikrina skaidrumą ir nešališkumą; ▪ pagrįstai didinamos užmokesčio ekspertams išlaidos tam naudojant projektams skirtas lėšas.
5.	<p><u>Dokumentų peržiūra.</u> Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ su programinio konkursinio MTEP finansavimo administravimu susijusias tvarkas; ▪ tarybos pirmininko 2016-02-25 įsakymą „Dėl mokslo analizių rengimo 2016 metais“; ▪ tarybos 2014-11-17 įsakymą Nr. V-249 „Dėl LMT projektų administravimo informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“; ▪ 2011-12-15 Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymą Nr. XI-1807; ▪ 2014 m. <i>European Science Foundation</i> atlikto Lietuvos mokslo tarybos išorinio vertinimo ataskaitą, išvadas ir rekomendacijas. <p><u>Apklausa.</u> Teikti klausimynai Lietuvos mokslo tarybai.</p> <p><u>Pokalbiai</u> su Lietuvos mokslo tarybos atsakingais darbuotojais.</p>	<p>Nustatyti, ar:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ taryba stebi ir vertina MTEP veiklą, projektų finansavimo rezultatus; ▪ informacinėse sistemose kaupiami rezultatams vertinti reikalingi duomenys; ▪ nustatyti reikalavimai, kad projekto vykdytojas, pasibaigus veikloms, pateiktų galutinį poveikio įvertinimą; ▪ taryba imasi veiksmų, reikalingų poveikio vertinimui atlikti.
<p>Atlikdami auditą laikėmės nuostatos, kad auditoriams pateikta informacija yra išsami ir objektyvi, o dokumentų kopijos atitinka originalus.</p>		

Valstybinio audito ataskaitos
 „Lietuvos mokslo tarybos vykdomos
 programos „Šalies mokslo ir studijų
 sistemos plėtra“ vertinimas“
 4 priedas

Programinis konkursinis MTEP finansavimas 2015 m. (mln. Eur)

Eil. Nr.	MTEP veiklos	Planas	Faktas
1.	Valstybės užsakymai	6,73	5,02
1.1.	Nacionalinės mokslo programos	3,50	2,55
1.2.	Nacionalinė lituanistikos plėtros 2009–2015 m. programa	1,54	1,54
1.3.	Reikminiai užsakymai	0,41	0,14
1.4.	Tarptautinės mokslinių tyrimų infrastruktūros	0,27	0,30
1.5.	Technologinės plėtros projektai	1,01	0,49
2.	Mokslininkų inicijuoti projektai	7,19	7,19
3.	Tarptautinio bendradarbiavimo projektai ir tarptautiniai įsipareigojimai	1,02	1,03
4.	Paramos	0,90	1,74
	IŠ VISO	15,85	14,98

Šaltinis: tarybos 2015-03-02 nutarimas Nr. VIII-37 „Dėl LMT lėšų, skirtų programiniam konkursiniam MTEP ir kitų veiklų finansavimui, paskirstymo 2015 m.“ (aktuali redakcija).